

KOMUNIKATY Z BADAŃ

Renata Bogusz*, Monika Ładno**

KORZYSTANIE Z OFERTY USŁUG FIZJOTERAPEUTYCZNYCH W OŚRODKACH SPA I WELLNESS JAKO SPOSÓB DBANIA O ZDROWIE I URODĘ

Abstrakt. W czasach współczesnych problematyka skoncentrowana na zdrowiu i urodzie cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem, a co za tym idzie, coraz więcej osób korzysta z różnego rodzaju usług prozdrowotnych i upiększających. Celem pracy jest analiza uwarunkowań, które w sytuacji osób korzystających z ośrodków spa i wellness, decydowały o wyborze dostępnych tam usług fizjoterapeutycznych.

Badania przeprowadzono w 2015 roku, wśród 115 osób korzystających z ośrodków spa i wellness we wschodniej Polsce. W pracy zastosowano metodę sondażu diagnostycznego oraz autorskie narzędzie badawcze. Uzyskane wyniki poddano analizie statystycznej z wykorzystaniem testu chi².

Respondenci korzystali z zabiegów fizjoterapeutycznych w ośrodkach spa i wellness przede wszystkim aby wypocząć (51,3%), poprawiać kondycję zdrowotną (50,4%) lub zadbać o wizerunek (35,6%). W większości byli zadowoleni ze swojego wyglądu, dążyli jednak do jego zmiany (63,5%) korzystając najczęściej z masażu (60,8%), sauny (52,1%) i hydroterapii (37,4%). Efektywność zabiegów oceniali wysoko (50%). Zdaniem badanych dostępność ośrodków spa i wellness, świadczących usługi fizjoterapeutyczne jest obecnie niewystarczająca (57,4%) a rosnąca w społeczeństwie troska o zdrowie i urodę zwiększy zapotrzebowanie na nie w przyszłości (68,7%).

Współczesna oferta usług fizjoterapeutycznych w ośrodkach spa i wellness adresowana jest do osób, które dbają o kondycję zdrowotną i swój wizerunek lub dążą do jego zmiany.

Słowa kluczowe: zdrowie, uroda, usługi fizjoterapeutyczne.

* Dr n. med., Samodzielna Pracownia Socjologii Medycyny, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, ul. Staszica 4, 20-081 Lublin; e-mail: renata.bogusz@umlub.pl

** NZOZ Centrum Rehabilitacji Kinesion, ul. Kościuszki 25 a, 05-300 Mińsk Mazowiecki; e-mail: monika_ladno@o2.pl

1. Wprowadzenie

Przemiany społeczno-demograficzne, charakterystyczne dla ponowoczesnych społeczeństw, takie jak np. wydłużanie się czasu trwania życia lub „kult młodości” sprawiają, że potrzebami pierwszoplanowymi stają się w nich potrzeby zdrowotne, a w konsekwencji, zmianie ulega zakres i możliwości realizacji usług medycznych (Czapieński, Panek 2015; Sallmann 2010). Troska o zdrowie i urodę oraz dążenie do utrzymania jak najlepszej kondycji psychofizycznej przez długie lata skłania ludzi do korzystania z różnego rodzaju programów profilaktycznych, prozdrowotnych i upiększających (CBOS 2009; Maj 2010; Ruciński 2015), oferowanych m.in. przez profesjonalnych fizjoterapeutów (Pujśza, Tomczak 2012: 267–273; Weber-Nowakowska i in. 2013: 138), zatrudnionych w ośrodkach spa i wellness (Kasprzak, Mańkowska 2010: 15).

Zdrowie i uroda są ze sobą ściśle powiązane. Specyficznym wyrazem pozytywnie wpływających na zdrowie zachowań podejmowanych przez jednostki w ramach typowego dla nich stylu życia jest dążenie do „estetyki zdrowia” (Barański 2005: 323). Faktem jest, że na kondycję zdrowotną pozytywnie wpływa szczupła sylwetka, sprawne i zadbane ciało, a jednocześnie dbałość o własny wygląd zewnętrzny nie tylko zaspokaja potrzeby estetyczne i społeczne (chęć bycia akceptowanym), lecz także pomaga utrzymać i/lub poprawić samopoczucie oraz zdrowie w sensie fizycznym (Paślawska 2005: 339). Oczywiście w sytuacjach skrajnych upiększanie ciała i przesadna koncentracja na dbałości o wygląd może stanowić zagrożenie dla zdrowia (Gałuszka 2015: 46–48).

Oferta spa i wellness, która z założenia uwzględnia holistyczną troskę o zdrowie (Kaleta 2012: 362; Banaszak i in. 2010), idealnie spełnia oczekiwania współczesnych konsumentów. Z pewnością dzięki temu postrzegana jest w XXI w. jako „megatrend rynku” wśród sposobów spędzania czasu wolnego oraz charakteryzuje się wysoką tendencją wzrostową, wg danych Międzynarodowego Związku Uzdrawisk i Fitness (ISPA), od 50–70% każdego roku (Sallmann 2010). Ośrodki typu spa i wellness są różnego rodzaju, ponieważ w praktyce zależą od przyjętego celu działania, wiedzy i doświadczenia właścicieli, a także wymagań samych zainteresowanych. Natomiast na podstawie dostępnych materiałów można zakładać, że usługi fizjoterapeutyczne świadczone w takich ośrodkach to profesjonalne terapie realizowane przez wykwalifikowaną kadrę, a korzystanie z nich może dawać pozytywne efekty zdrowotne (Pujśza, Tomczak 2012: 267–273; Weber-Nowakowska i in. 2013: 138; Kotarski 2013).

Zgodnie z zapisami ustawy z 25.09.2015 r., zawód fizjoterapeuty, po 30 latach starań, uzyskał status samodzielnego zawodu medycznego. Fizjoterapeuci mają prawo wglądu do dokumentacji medycznej pacjenta, mogą m.in. przeprowadzać diagnostykę funkcjonalną, planować i realizować zabiegi usprawniające oraz prowadzić działalność fizjoprofilaktyczną (Dz.U. z dnia 30.09.2015, poz. 1994).

Można więc przypuszczać, że autonomia zawodowa fizjoterapeutów zwiększy zainteresowanie oferowanymi przez nich zabiegami w zakresie nie tylko terapii, lecz także prewencji chorób oraz promocji zdrowia i dbałości o urodę.

Poruszana w pracy problematyka nawiązuje do nurtu badań socjomedycznych, które od połowy XX w. koncentrowały się m.in. na zawodach medycznych (Sokołowska, Kosiński 1978). Celem opracowania jest analiza uwarunkowań, które w sytuacji osób korzystających z ośrodków spa i wellness decydowały o wyborze dostępnych tam usług fizjoterapeutycznych, a także ocena efektywności, dostępności oraz zapotrzebowania na takie usługi.

2. Materiał i metoda

Materiał empiryczny zebrano w 2015 r. wśród 115 osób, które w dniach realizacji badań korzystały z oferty usług fizjoterapeutycznych ośrodków spa i wellness we wschodniej Polsce. Wybór miejsc badań był celowy, a decydującym kryterium było zatrudnienie w ośrodku chociaż jednego fizjoterapeuty. Udział respondentów w badaniach był dobrowolny oraz anonimowy. W pracy zastosowano metodę sondażu diagnostycznego i technikę wywiadu kwestionariuszowego oraz autorskie narzędzie badawcze, w którym występowały pytania zamknięte i półotwarte. Uzyskane wyniki poddano analizie statystycznej z wykorzystaniem testu χ^2 . Projekt sfinansowano ze środków własnych.

Wśród respondentów zdecydowaną większość stanowiły kobiety (kobiety – 64%, mężczyźni – 36%) oraz osoby w wieku 26–50 lat (do 25 – 18%, 26–50 – 71%, 50+ – 11%). W równej mierze byli to mieszkańcy dużych (40%) i małych miast (39,1%), zdecydowanie rzadziej mieszkający na wsi (20,9%). W badanej grupie dominowały osoby z wykształceniem średnim i wyższym (podstawowe i zasadnicze zawodowe – 10,5%, średnie – 47,8%, wyższe – 41,7%). Ankietowani w znacznej większości pozytywnie oceniali stan swojego zdrowia (bardzo dobre – 22,6%, dobre – 47,8%, przeciętne – 27%, złe – 2,6%).

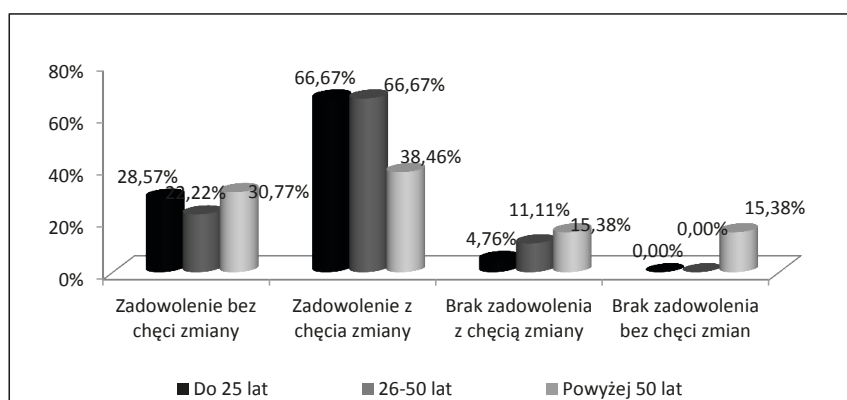
3. Wyniki

Czas, w jakim respondenci korzystali z usług fizjoterapeutycznych w obiektach spa i wellness był bardzo zróżnicowany. Największą grupę wśród badanych stanowili korzystający z takiej oferty w okresie od 2 do 5 lat (50,43%). Dla 14,78% była to pierwsza wizyta. Pozostali wskazywali kategorie: poniżej roku (6,96%), od 1 do 2 lat (13,91%), od 5 do 10 lat (13,04%) i powyżej 10 lat (0,87%). Różna była także częstotliwość, z jaką badani stosowali zabiegi fizjoterapeutyczne w opisywanych ośrodkach. Częściej niż co trzeci respondent korzystał z takiej oferty kilka razy w roku (39,13%). W sytuacji pozostałych było to częstsze: raz

w tygodniu (14,78%), raz w miesiącu (5,22%), kilka razy w miesiącu (1,74%) lub rzadsze: raz w roku (16,52%), raz na kilka lat (22,61%). W badaniach zrealizowanych wśród kuracjuszy przebywających w ośmiu obiektach hotelarskich na terenie ośrodków uzdrowiskowych i wypoczynkowych w Polsce, które oferowały spa i wellness także największą grupę (46%) stanowili respondenci korzystający z nich kilka razy w roku (Kaleta 2012).

Wśród powodów korzystania z usług fizjoterapeutycznych w ośrodkach spa i wellness badani, mając możliwość wskazania maksymalnie dwóch odpowiedzi w pytaniu półotwartym, wymieniali najczęściej wypoczynek/relaks (51,3%) oraz zachowanie/poprawę zdrowia (50,4%). Na kolejnych pozycjach umieszczano: dbałość o wygląd zewnętrzny (35,6%), poprawę kondycji fizycznej (27,8%) oraz okazję do spotkań towarzyskich (5,2%). Podobne wyniki uzyskał Kaleta stwierdzając, że najważniejszy dla kuracjuszy w tym kontekście był: relaks, wypoczynek (73%), odnowienie sił psychicznych (47%) i poprawa sylwetki (40%) (Kaleta 2012). W badaniach innych autorów opisujących uwarunkowania stosowania różnych form aktywności dominowały natomiast motywy zdrowotne (Eider 2001; Nowak 2012).

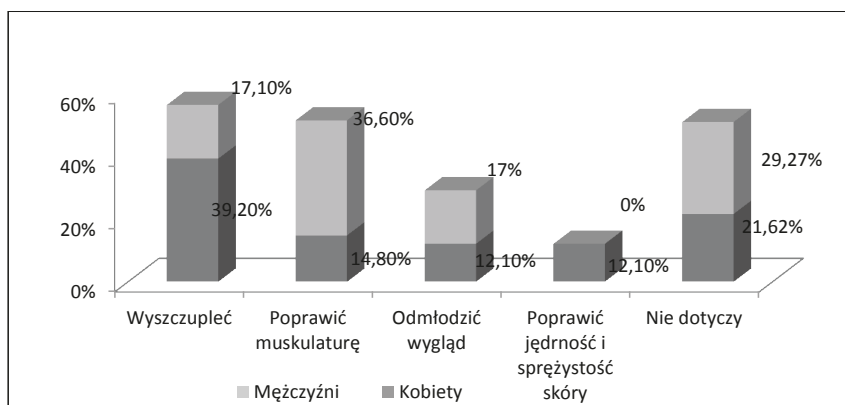
Odpowiadając na pytanie dotyczące zadowolenia z wyglądu i ewentualnej chęci jego zmiany, respondenci najczęściej stwierdzali, że są zadowoleni i jednocześnie chcą zmiany (63,5%), znacznie mniejszą grupę stanowili zadowoleni, ale niechący zmiany (24,4%), co dziesiąty badany był niezadowolony i chciał zmiany (10,4%), nieliczni wybierali kategorię „niezadowoleni bez chęci zmiany” (1,7%). Analiza statystyczna wykazała zależności pomiędzy oceną wyglądu oraz ewentualną chęcią jego zmiany a wiekiem badanych ($\chi^2 = 18,65$, $p = 0,005$) (wykres 1.).

Wykres. 1. Związek oceny wyglądu i ewentualnej chęci jego zmiany z wiekiem badanych

Preferowane przez badanych zmiany w wyglądzie to przede wszystkim: chęć wyszczuplenia (31,3%), poprawa muskulatury (22,61%), odmłodzenie wyglądu

(13,91%) oraz poprawa jędrności i sprężystości skóry (7,83%), Co czwartego wśród respondentów pytanie to nie dotyczyło ze względu na brak chęci zmiany wizerunku (24,35%). Analiza statystyczna wykazała zależności między rodzajem preferowanej zmiany w wyglądzie a płcią badanych ($\chi^2 = 15,70$, $p = 0,003$) (wykres 2.).

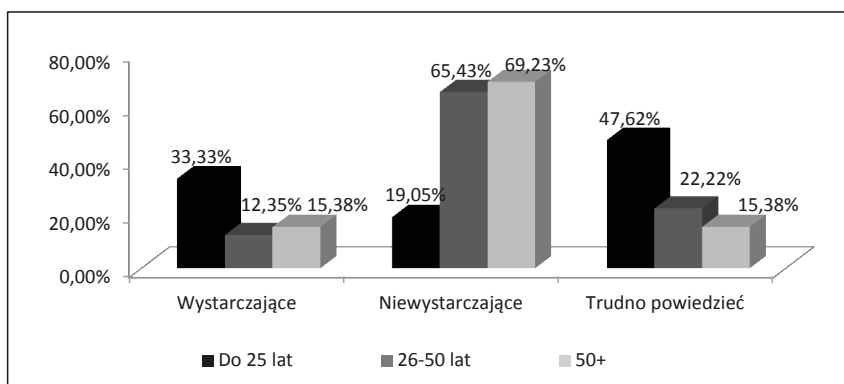

Wykres 2. Związek pomiędzy preferowaną zmianą w wyglądzie a płcią badanych

Zabiegi fizjoterapeutyczne, które respondenci wybierali najchętniej to masaże (60,8%) i sauna (52,1%). Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się: hydroterapia (37,4%), siłownia (35,6%), basen i aerobik wodny (28,7%) oraz zabiegi fizykalne (20,8%). Najrzadziej natomiast wybierano aerobik (18,2%), zabiegi balneoterapeutyczne (13,9%) i specjalistyczne usługi fizjoterapeutyczne (10,4%). Zbliżone wyniki uzyskano w badaniach zrealizowanych przez Polską Agencję Rozwoju Regionalnego wśród turystów zdrowotnych. Przebywając w uzdrowiskach, sanatoriach, klinikach rehabilitacyjnych i Spa w celu poprawy zdrowia lub wyglądu, korzystali oni najczęściej z gimnastyki (78,3%), masaży (76,3%) i hydroterapii (63%) (Tucki, Hadzik 2013). Kuracjusze w badaniach Kalety preferowali natomiast: masaże (68%), hydroterapię (58%), zabiegi z zakresu balneoterapii (55%) (Kaleta 2012).

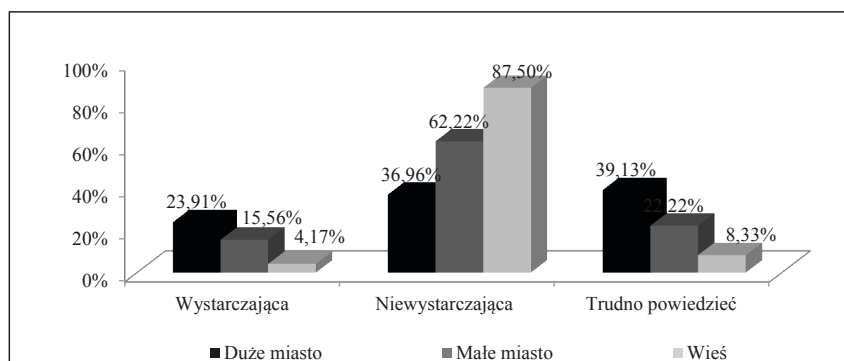
Korzyści, jakie respondenci w badaniach własnych odczuwali po skorzystaniu z zabiegów fizjoterapeutycznych, to przede wszystkim: poprawa samopoczucia (67,8%), poprawa kondycji fizycznej (49,6%) oraz odprężenie/relaks (44,3%). Rzadziej w sytuacji możliwości wielokrotnego wyboru wybierano kategorie: zmniejszenie bólu (32,1%), poprawa sylwetki (30,4%) i poprawa wyglądu skóry (17,4%). Nieliczni mieli problem ze wskazaniem konkretnej odpowiedzi (trudno powiedzieć – 2,6%). Skuteczność stosowanych zabiegów badani oceniali w skali od 1 (najniższa ocena) do 6 (najwyższa ocena). Średni wynik w badanej grupie plasował się na poziomie ponad dobrym – 4,47. Nikt nie ocenił zabiegów na 1 czy 2. W opinii 13,9% respondentów skuteczność był dostateczna, dla 35,7% – dobra, dla 40% – bardzo dobra. Co dziesiąty ankietowany wystawił ocenę celującą (10,4%).

W opinii ponad połowy badanych (57,4%) dostępność ośrodków spa i wellness, w których oferowane są usługi fizjoterapeutyczne jest niewystarczająca, znacznie mniej osób prezentowało odmienny pogląd (16,5%), co czwarty respondent nie potrafił udzielić jednoznacznej odpowiedzi (26,1%). Analiza statystyczna wykazała zależność między oceną dostępności obiektów spa i wellness realizujących usługi fizjoterapeutyczne a wiekiem ($\chi^2 = 15,83$, $p = 0,003$) i miejscem zamieszkania badanych ($\chi^2 = 17,24$, $p = 0,002$). Osoby w wieku średnim i starsze znacznie częściej niż badani do 25 roku życia wskazywały na niewystarczającą liczbę tego typu ośrodków (wykres 3.).

Wykres 3. Związek pomiędzy oceną dostępności ośrodków spa i wellness oferujących usługi fizjoterapeutyczne a wiekiem badanych

Mieszkańcy wsi w porównaniu z osobami mieszkającymi w małym i dużym mieście znacznie częściej twierdzili, że dostępność ośrodków jest niewystarczająca (wykres 4).

Wykres 4. Związek pomiędzy oceną dostępności ośrodków spa i wellness oferujących usługi fizjoterapeutyczne a miejscem zamieszkania badanych.

Trzy czwarte badanych zadeklarowało chęć korzystania z usług fizjoterapeutycznych w ośrodkach spa i wellness w przyszłości (75,65%), nieliczni udzielili odpowiedzi negatywnej (3,48%), pozostali (20,87%) wskazali kategorię „trudno powiedzieć”.

Zdaniem zdecydowanej większości respondentów, zapotrzebowanie na usługi fizjoterapeutyczne dotyczące dbałości o zdrowie i urodę zwiększyło się w ciągu ostatnich 10. lat (61,74%). W opinii 17,39% badanych jest takie samo, a nieliczni twierdzili, że zmniejszyło się (2,61%) (odpowiedź „trudno powiedzieć” – 18,26%). Analogicznie oceniono zapotrzebowanie na tego typu usługi w przyszłości: będzie się zwiększać (68,70%), pozostanie bez zmian (16,52%), będzie się zmniejszać (0,87%), trudno powiedzieć (13,91%).

4. Wnioski

Na podstawie analizy materiału empirycznego można stwierdzić, że wśród korzystających z oferty usług fizjoterapeutycznych w ośrodkach spa i wellness są osoby, które dbają nie tylko o kondycję psychofizyczną, także o swój wizerunek. Różna w sytuacji badanych była częstotliwość oraz rodzaje stosowanych zabiegów, natomiast ich skuteczność oceniano wysoko. W opinii respondentów zwiększająca się w ostatnich latach dostępność ośrodków typu spa i wellness świadczących usługi fizjoterapeutyczne ukierunkowane na dbałość o zdrowie i urodę jest obecnie niewystarczająca, a w przyszłości zapotrzebowanie na nie będzie jeszcze większe.

Uzyskane wyniki z pewnym prawdopodobieństwem pozwalają twierdzić, że spa i wellness oferujące usługi fizjoterapeutyczne to atrakcyjne ośrodki dla ludzi, którzy chcą w sposób profesjonalny i bezpieczny zadbać o swoje zdrowie i urodę. Natomiast dla fizjoterapeutów wykonujących w sposób niezależny zawód medyczny to szczególne miejsca, w których kompleksowo mogą realizować świadczenia prozdrowotne.

Bibliografia

- Banaszak E., Mosiejczuk H., Cichocki P. (2010), *Fizjoterapia i odnowa biologiczna – czy dla wszystkich?*, „Roczniki Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie”, nr 3, s. 113–114.
- Barański J. (2005), *Ciało i zdrowie w ujęciu socjoestetycznym*, [w:] W. Piątkowski, W. Brodniak (red.), *Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna*, WSSP w Tyczynie, Tyczyn, s. 323–336.
- CBOS (2009), *Polak zadbany – troska o sylwetkę i własne ciało. Komunikat z badań*, Warszawa.
- Czapiński J., Panek J. (red.) (2015), *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa.
- Eider J. (2001), *Aerobik wodny jako najnowsza forma współczesnej gimnastyki zdrowotnej*, [w:] I. Murawow (red.), *Zdrowie: istota, diagnostyka i strategie zdrowotne*, Instytut Technologii Eksploatacji, Radom, s. 365–371.

- Ga łus zka M. (2015), *Komercjalizacja ciała ludzkiego w społeczeństwie ryzyka biomedycznego*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Sociologica, nr 55, s. 37–56.
- Ka le ta A. (2012), *Hotelarstwo Spa i Wellness jako rozwojowy produkt przemysłu czasu wolnego – wybrane aspekty*, „Zarządzanie i Finanse. Zeszyty Naukowe”, nr 1/2, s. 361–371.
- Ka sprzak W., Ma ñko wska A. (2010), *Fizjoterapia w kosmetologii i medycynie estetycznej*, PZWL, Warszawa.
- Ko ta rski D. (2013), *Specyfika popytu restytucyjnego na usługi sanatoryjne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Turystyki”, nr 3, s. 33–42.
- Ma j A. (2010), *Co to znaczy „dbać o siebie” w Polsce*, [w:] E. Ba na szak, P. Cz ajkowski (red.), *Corpus delicti – rozkoszne ciało. Szkice nie tylko z socjologii ciała*, Difin SA, Warszawa, s. 82–104.
- No wa k P. (2012), *Motywy zdrowotne w hierarchii wartości kobiet ćwiczących w klubach fitness*, „Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu”, nr 4, s. 387–392.
- Pa sła wska B. (2005), *Ciało, jako wytwór społeczny. Wybrane perspektywy badawcze*, [w:] W. Pi ątkowski, W. Bro dnik (red.), *Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna*, WSP w Tyczynie, Tyczyn, s. 337–346.
- Pu jsza A., To mczak H. (2012), *Position of physiotherapy profession in Poland: perception of physiotherapy student*, „Acta Balneologica”, nr 4, s. 267–273.
- Ru ci ński J. (2015), *Ciało „produktem” kultury, czyli o poszukiwaniu własnej cielesności*, „Kwartalnik Naukowy”, nr 2, s. 174–181.
- Sa llmann N. (2010), *Megatrend Wellness & Spa dla rynku usług wolnego czasu i hotelarstwa w XXI wieku*, Wydawnictwo PAG, Kraków.
- So ko łowska M., Ko siński S. (red.), (1978), *Socjologia zawodów medycznych: wybór problematyki*, IFiS PAN, Warszawa.
- Tu cki A., Ha dzik A. (2013), *Raport końcowy z badania dziedzinowego „Analiza możliwości rozwoju turystyki zdrowotnej w województwie lubelskim w kontekście zidentyfikowanej inteligentnej specjalizacji regionu w dziedzinie usług medycznych i prozdrowotnych”*, Perfekta Info, Lublin.
- Ustawa z dn. 25 września 2015 r o zawodzie fizjoterapeuty*, Dz.U., 30.09.2015, poz. 1994.
- We ber-Nowa kowska K., Gębska M., Wiatr ak A., Skorb K., Dąbrowski K., Żyżniewska-Banaszak E. (2013), *Fizjoterapeuta – zawód znany czy nieznan?* *Wiedza mieszkańców województwa zachodniopomorskiego na temat fizjoterapii*. *Doniesienia wstępne*, „Annales Academiae Medicae Stetinensis. Roczniki Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie”, nr 2, s. 138–142.

Renata Bogusz, Monika Ładno

USE OF PHYSIOTHERAPEUTIC TREATMENTS IN SPA AND WELLNESS CENTRES AS A METHOD OF HEALTH AND BEAUTY CARE

Summary. These days the topics of health and beauty care have become particularly interesting for people. Consequently, health and beauty treatments are becoming increasingly more popular. The aim of this paper is to analyse aspects which make visitors of spa and wellness centres choose a particular offer of physiotherapeutic treatments.

The research was conducted in 2015 among 115 respondents who attended wellness and spa resorts in Eastern Poland. The result were obtained using the diagnostic poll method as well as the

author's tool. Statistical analysis was based on the χ^2 test. The level of statistical significance was set at $p < 0.05$.

The main reason why the respondents received physiotherapeutic treatments in wellness and spa resorts was to rest (51,3%), increase their fitness (50,4%) or improve their image (35,6%). Although in most cases they were satisfied with their appearance, they still aimed to improve it (63,5%) by taking massage (60,8%), sauna (52,1%) and hydrotherapy (37,4%) (these were the most frequently chosen treatments), which were considered as effective. The respondents claim that the number of wellness and spa resorts is currently insufficient (57,4%) and that the demand for them will increase along with the growing health and beauty care among the society (68,7%).

Since the current offer of physiotherapeutic treatments available in wellness and spa resorts is chosen by people who care about their appearance and fitness or aim to improve them.

Keywords: health, beauty, physiotherapy.